ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ

ОЛЕНА СТАЩУК

Управління фінансовою безпекою

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів освітнього рівня «магістр» спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»

ЛУЦЬК
2022

УДК 378.747.8(05)
С-37

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол №_ від __.__.2022 р.).

Рецензенти: ***Дзямулич М.І.*** – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Луцький національний технічний університет;
Шматковська Т. О. – к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

Стащук О. В.
С-37 Управління фінансовою безпекою : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів освітнього рівня «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Луцьк, 2022. 29 с.

Методичні рекомендації до практичних занять «Управління фінансовою безпекою» призначені для засвоєння теоретичних знань та набуття практичних навичок здобувачами освітнього рівня «магістр» щодо особливостей управління фінансовою безпекою держави та окремих суб'єктів господарювання із використанням сучасних методів та інструментів, оцінювання рівня фінансової безпеки та ідентифікації загроз і ризиків фінансовій безпеці.

Структура навчально-методичного видання відповідає тематиці лекційного курсу з дисципліни «Управління фінансовою безпекою», має логічну послідовність, що дозволяє здобувачам у повному обсязі отримати базові знання з курсу та забезпечує виконання усіх компетентностей, передбачених галузевим стандартом вищої освіти для спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування». Кожне практичне заняття у методичних рекомендаціях містить зміст теми, контрольні запитання до її засвоєння, практичні завдання та методичні рекомендації до їх виконання, а також тести для перевірки знань студентів.

Рекомендовано для здобувачів освітнього рівня «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

УДК 378.747.8(05)
© Стащук О. В., 2022
© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП……..... 4
ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ……. 6
ТЕМА 2. МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ ……. 8
ТЕМА 3. УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ……... 12
ТЕМА 4. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВОГО РИНКУ……..... 15
ТЕМА 5. БЕЗПЕКА ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ.. 17
ТЕМА 6. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ.. 20
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ…….. 24

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Управління фінансовою безпекою» належить до вибіркових дисциплін підготовки магістрів за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Вивчення цієї дисципліни дозволяє сформувати у здобувачів сучасні знання щодо теоретико-методичних аспектів фінансової безпеки, механізму її управління та особливостей виявлення ризиків та загроз фінансовій безпеці, особливостей банківської, бюджетної безпеки, а також безпеки окремих суб'єктів господарювання.

Метою вивчення дисципліни «Управління фінансовою безпекою» є формування у здобувачів системи новітніх теоретичних та методичних знань й набуття практичних навичок з управління фінансами з метою підвищення рівня фінансової безпеки держави та економічних агентів.

Предметом вивчення дисципліни «Управління фінансовою безпекою» є економічні відносини, що виникають у процесі управління фінансами суб'єктів господарювання.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Управління фінансовою безпекою» є:

- вивчення теоретичних та методологічних основ фінансової безпеки;
- набуття навичок оцінювання рівня фінансової безпеки держави та окремих економічних агентів;
- оволодіння методикою оцінювання загроз та ризиків фінансовій безпеці економічних агентів;
- ознайомлення із особливостями забезпечення банківської, валютної, боргової, бюджетної, інвестиційної та інших складових фінансової безпеки;
- набуття навичок з оцінювання інтегрального рівня фінансової безпеки економічних агентів;
- оволодіння основними аспектами управління фінансовою безпекою.

Вивчення дисципліни «Управління фінансовою безпекою» здобувачами освітнього ступеня «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» сприяє набуття ними таких компетентностей, як:

1.Загальні компентності:

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

2. Спеціальні (фахові) компетентності:

СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК2. Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

У результаті вивчення дисципліни «Управління фінансовою безпекою» здобувачі досягнуть таких програмних результатів навчання:

ПР01. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПР09. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР10. Здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

ПР11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.

ПР12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ТЕМА 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Мета заняття: набуття теоретичних знань щодо сутності, історичних і методологічних аспектів фінансової безпеки держави і суб'єктів господарювання, особливостей нормативно-правового регулювання безпекових питань у сфері фінансів, сутності фінансової безпеки держави, її складових та загроз, а також набуття практичних навичок з ідентифікації позитивних і негативних чинників впливу зовнішнього і внутрішнього мінливого середовища.

І. План практичного заняття:

1.1. Історичні аспекти розвитку фінансової безпеки.
1.2. Фінансова безпека держави та підприємства: особливості взаємозв'язку.
1.3. Фінансова безпека в умовах глобалізації.
1.4. Нормативно-правове забезпечення фінансової безпеки.
1.5. Сутність та складові фінансової безпеки.
1.6. Загрози фінансовій безпеці держави.

ІІ. Питання для обговорення:

- Що розуміють під фінансовою безпекою?
- Які етапи розвитку поняття «фінансова безпека» можна виділити в процесі його еволюції?
- Які особливості взаємозв'язку фінансової безпеки держави та підприємства?
- Назвіть напрямки впливу функціонування підприємницьких структур на фінансову безпеку держави.
- Назвіть прикметні риси сучасної глобальної економіки та охарактеризуйте їх вплив на фінансову безпеку держави.
- Назвіть рівні забезпечення фінансової безпеки в Україні.
- Які компоненти методології дослідження фінансової безпеки?
- Охарактеризуйте методи дослідження фінансової безпеки.
- Що розуміють під фінансовою безпекою держави?
- Охарактеризуйте структуру фінансової безпеки держави.
- Які фактори визначають фінансову безпеку держави?
- Назвіть та охарактеризуйте складові фінансової безпеки держави?
- Що таке загрози фінансовій безпеці держави, яка їхня відмінність від ризиків?
- Охарактеризуйте головні загрози фінансовій безпеці в розрізі її складових.

ІІІ. Тести до заняття № 1:

1. Забезпечення фінансової безпеки може здійснюватися на 3-х рівнях:
1) на рівні міжнародних угод і національного законодавства;
2) на рівні національного законодавства та підприємства;
3) на рівні підприємства, держави та міжнародних угод;

4) на рівні підприємства та міжнародних угод.

2. До методів дослідження фінансової безпеки можна зарахувати:
1) загальнонаукові;
2) теоретичного та емпіричного дослідження;
3) конкретно-економічні;
4) економіко-математичного моделювання.

3. Компонентами наукового пізнання фінансової безпеки є:
1) рівні пізнання;
2) алгоритм наукового дослідження;
3) дискурсивні складові;
4) процедурні складові.

4. В економічному плані фінансова глобалізація означає, насамперед:
1) універсалізацію інвестиційних процесів;
2) інтеграцію фінансових ринків;
3) уніфікацію механізмів і технологій функціонування фінансових інститутів;
4) руйнування замкненості національних фінансових систем під тиском світового капіталу та діяльності міжнародних фінансових інститутів.

5. Вплив держави на стан фінансової безпеки підприємства реалізується через:
1) політику держави: економічну, грошово-кредитну, бюджетну, податкову, інвестиційну;
2) збалансованість національних фінансових інтересів та фінансових інтересів підприємств;
3) функціонування секторів фінансово-кредитної сфери країни;
4) національну стратегію забезпечення фінансової безпеки держави та чинне законодавство у фінансово-кредитній сфері країни;
5) контрольну функцію держави з боку державних фінансових органів.

6. Фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин; забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, регіонів, галузей, секторів економіки, держави фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань. Це визначення фінансової безпеки за:
1) динамічним підходом;
2) статичним підходом;
3) нормативно-правовим підходом;
4) ресурсно-функціональним підходом.

7. Рівень фінансової незалежності, характер фінансово-кредитної політики, політичний клімат в країні, рівень законодавчого забезпечення функціонування

фінансової сфери – це

1) домінанти фінансової безпеки;
2) компоненти фінансової безпеки;
3) фактори фінансової безпеки;
4) індикатори фінансової безпеки.

8. Фінансова безпека – це стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної і фондової систем, які характеризуються збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю попередити зовнішню фінансову експансію, забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи і економічне зростання. Це визначення фінансової безпеки за:

1) динамічним підходом;
2) статичним підходом;
3) нормативно-правовим підходом;
4) ресурсно-функціональним підходом.

9. Міжнародна агенція «FITCH» для оцінки стану фінансової безпеки враховує такі показники:

1) частка державного боргу у ВВП;
2) частка боргу в іноземній валюті в загальному обсязі державного боргу;
3) частка внутрішнього державного боргу в обсязі сукупної заборгованості;
4) частка зовнішнього державного боргу в обсязі сукупної заборгованості;

10. Фінансова безпека – це сукупність таких умов функціонування фінансової системи, при яких, по-перше, фактично виключена можливість спрямовувати фінансові потоки в незакріплені законодавчими нормативними актами сфери їх використання і, по-друге, до мінімуму знижена можливість зловживання фінансовими ресурсами. Це визначення фінансової безпеки за:

1) динамічним підходом;
2) статичним підходом;
3) нормативно-правовим підходом;
4) ресурсно-функціональним підходом.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2
МЕХАНІЗМ УПРАЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ

Мета заняття: набуття теоретичних знань щодо сутності принципів і функцій механізму забезпечення фінансової безпеки держави, а також набуття практичних навичок із застосування різних методик оцінювання стану фінансової безпеки.

І. План практичного заняття:

3.1. Сутність, принципи та функції механізму управління фінансовою безпекою держави.

3.2. Методичні підходи до оцінки стану фінансової безпеки держави.

II. Питання для обговорення:

- Що розуміють під механізмом управління фінансовою безпекою держави?
- Назвіть та охарактеризуйте принципи механізму управління фінансової безпеки держави.
- Назвіть та охарактеризуйте функції механізму управління фінансової безпеки держави.
- Які ви знаєте методичні підходи до оцінки стану фінансової безпеки держави?
- В чому полягає сутність інформаційної функції механізму управління фінансової безпеки держави?
- В чому полягає сутність попереджувальної функції механізму управління фінансової безпеки держави?
- В чому полягає сутність практичної функції механізму управління фінансової безпеки держави?
- В чому полягає сутність регулюючої функції механізму управління фінансової безпеки держави?
- В чому полягає сутність захисної функції механізму управління фінансової безпеки держави?
- В чому полягає сутність контролюючої функції механізму управління фінансової безпеки держави?

III. Тести до заняття № 2:

1. Пріоритет прав і свобод людини і громадянина; верховенство права; пріоритет забезпечення українських національних інтересів; своєчасність і адекватність заходів захисту національних інтересів реальним і потенційним загрозам; законність; єдність, збалансованість та взаємозв'язок усіх складових національної (економічної) безпеки – це

1) специфічні принципи механізму забезпечення фінансової безпеки держави.

2) загальні принципи механізму забезпечення фінансової безпеки держави.

3) універсальні принципи механізму забезпечення фінансової безпеки держави.

2. Подолання фінансових суперечностей і збалансування індивідуальних, корпоративних і загальнодержавних інтересів; демократизація прийняття та ефективність виконання державних рішень у фінансовій сфері; забезпечення ефективного розподілу фінансових ресурсів і капіталу та державного контролю за їх використанням; забезпечення макро- та мікрофінансової стабільності, динамічного зростання економіки, досягнення фінансової незалежності національної економіки – це

1) специфічні принципи механізму забезпечення фінансової безпеки держави.
2) загальні принципи механізму забезпечення фінансової безпеки держави.
3) універсальні принципи механізму забезпечення фінансової безпеки держави.

3. Сутність ……. функції полягає в постійному інформуванні суб'єктів фінансової безпеки про реальні та потенційні загрози, рівень боргової залежності держави, капіталізації банківської сфери, стан бюджетної дисципліни, рівень доходів населення та ін.

1) інформаційної;
2) попереджувальної;
3) практичної;
4) прогностичної;
5) регулюючої;
6) захисної;
7) контролюючої.

4. ……. функція пов'язана з використанням комплексу заходів, спрямованих на недопущення або зменшення фінансових втрат та з можливістю проведення профілактичних заходів, спрямованих на попередження настання потенційних загроз у фінансовій сфері.

1) інформаційна;
2) попереджувальна;
3) практична;
4) прогностична;
5) регулююча;
6) захисна;
7) контролююча.

5. ……. функція механізму виявляється у розробці наукових основ передбачення перспектив економічного розвитку в майбутньому.

1) інформаційна;
2) попереджувальна;
3) практична;
4) прогностична;
5) регулююча;
6) захисна;
7) контролююча.

6. …… функція полягає у посиленні взаємозв'язку фінансової політики та основних напрямів соціально-економічного розвитку держави й адміністративно-територіальних одиниць, забезпеченні бюджетної дієздатності

держави, монетарної та валютно-курсової стабільності, зміцненні банківської системи тощо.

1) інформаційна;
2) попереджувальна;
3) практична;
4) прогностична;
5) регулююча;
6) захисна;
7) контролююча.

7. …….. функція механізму зводиться до гарантування внутрішньої і зовнішньої фінансової безпеки, включаючи контроль за дотриманням законодавчих норм, а також у здатності механізму забезпечення фінансової безпеки захищати власні національні інтереси, національні цінності від внутрішніх та зовнішніх посягань.

1) інформаційна;
2) попереджувальна;
3) практична;
4) прогностична;
5) регулююча;
6) захисна;
7) контролююча.

8. …….. функція механізму проявляється в контролі суб'єктів фінансової безпеки за правильністю застосовування фінансових методів та важелів у конкретній ситуації, пов'язаній із захистом національних інтересів та запобіганню потенційним загрозам.

1) інформаційна;
2) попереджувальна;
3) практична;
4) прогностична;
5) регулююча;
6) захисна;
7) контролююча.

Кейс № 1.

Визначити рівень макроекономічної безпеки України за 3 останні роки, використовуючи такі індикатори:

- Різниця між індексами продуктивності праці в Україні та реальної середньомісячної заробітної плати, відсоткових пунктів;
- Рівень "тінізації" економіки, відсотків ВВП;
- Сальдо поточного рахунку платіжного балансу України, відсотків ВВП;
- Рівень безробіття (за методологією Міжнародної організації праці), відсотків;

- Рівень тривалого безробіття (понад 12 місяців), відсотків до загальної чисельності безробітних;
- Різниця темпів зростання ВВП України та темпів зростання економік країн, що розвиваються, відсоткових пунктів;
- Індекс споживчих цін (до грудня попереднього року);
- Відношення наявного доходу населення до ВВП, відсотків;
- Схильність населення до заощаджень, відсотків;
- Відношення обсягів заробітної плати до обсягів соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів, разів;
- Відношення обсягу ВВП на одну особу в Україні до середнього значення в країнах ЄС-27, відсотків;
- Зайнятість населення в неформальному секторі економіки, відсотків до загальної чисельності зайнятих.

Зробити висновок та ідентифікувати загрози макроекономічній безпеці держави.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3
УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ

Мета заняття: набуття теоретичних знань щодо сутності, індикаторів і загроз бюджетної безпеки держави, а також набуття практичних навичок із оцінювання рівня бюджетної безпеки держави.

І. План практичного заняття:

3.1. Сутність бюджетної безпеки держави.
3.2. Індикатори бюджетної безпеки держави.
3.3. Загрози бюджетній безпеці держави.
3.4. Оцінювання рівня бюджетної безпеки держави.

ІІ. Питання для обговорення:

- Що являє собою бюджетна безпека держави?
- Що є предметом бюджетної безпеки?
- Що є об’єктом бюджетної безпеки?
- Охарактеризуйте чинники бюджетної безпеки держави.
- Охарактеризуйте індикатори бюджетної безпеки держави.
- Назвіть головні загрози бюджетній безпеці держави.
- Проаналізуйте стан бюджетної безпеки України на сучасному етапрі розвитку України.
- Охарактеризуйте основні проблеми забезпечення бюджетної безпеки України.
- Назвіть та охарактеризуйте внутрішні загрози бюджетній безпеці держави.

- Назвіть та охарактеризуйте зовнішні загрози бюджетній безпеці держави.
- Назвіть джерела виникнення загроз бюджетній безпеці держави.

ІІІ. Тести до заняття № 3:

1. Серед основних проблем бюджетної безпеки варто виділити ключові:

1) необхідність чіткого розмежування функцій державного та місцевих бюджетів;

2) вдосконалення системи міжбюджетних відносин;

3) впорядкування системи взаємозаліків, встановлення процедури обґрунтування пріоритетів бюджетних витрат та їх норм, запобігання випадкам нецільового використання бюджетних ресурсів;

4) уникнення протиріч між обсягами і засадами формування Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

2. Бюджетна безпека держави – це:

1) особливий стан платоспроможності держави, що проявляється у співвідношенні бюджетних ресурсів, параметрів їх формування та розподілу і сумарними погребами одержувачів таких ресурсів;

2) особливий стан платоспроможності держави, що забезпечує збалансування доходів і видатків державного та місцевих бюджетів і ефективне використання фінансових ресурсів бюджетної системи у процесі виконання державною та місцевою владою своїх функцій;

3) особливий стан платоспроможності держави, що забезпечує збалансування доходів і видатків державного та місцевих бюджетів і ефективне використання фінансових ресурсів бюджетної системи у процесі виконання державною та місцевою владою своїх функцій за рахунок збереження фінансової стабільності (стійкості) бюджетної системи до впливу загроз;

4) ваш варіант.

3. Фінансові ресурси бюджетної системи (грошові кошти), кількісні та якісні характеристики їх розподілу між ланками бюджетної системи, суспільно-політичні, правові та фінансові аспекти бюджетного процесу, що є індикаторами та критеріями оцінки і забезпечення бюджетної безпеки – це:

1) предмет бюджетної безпеки;
2) об’єкт бюджетної безпеки;
3) сутність бюджетної безпеки;
4) індикатори бюджетної безпеки.

4. В цілому бюджетна безпека держави зумовлюється

1) розміром бюджету;
2) рівнем перерозподілу ВВП через бюджет;
3) складом і структурою доходів і видатків бюджету;
4) розміром, характером та рівнем дефіциту бюджету;
5) рівнем розвитку економічної та фінансової системи держави.

5. Стратегічною метою забезпечення належного рівня бюджетної безпеки є:

1) досягнення високої якості життя громадян і конкурентоспроможності економіки;

2) побудова конкурентоспроможної соціально орієнтованої ринкової економіки;

3) встановлення ефективної та справедливої влади;

4) створення інтегрованої в глобальні процеси та шанованої у світі держави.

6. Інтервал величин, у межах яких створюються найбільш сприятливі умови для функціонування бюджетної сфери:

1) критерії бюджетної безпеки ;

2) оптимальні значення індикаторів бюджетної безпеки;

3) порогові значення індикаторів бюджетної безпеки;

4) правильний варіант відсутній.

7. Певні нормативні індикатори, за якими здійснюється оцінювання стану бюджетної системи країни з погляду забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів:

1) критерії бюджетної безпеки ;

2) оптимальні значення індикаторів бюджетної безпеки;

3) порогові значення індикаторів бюджетної безпеки;

4) правильний варіант відсутній.

8. Кількісні величини, порушення яких спричинює несприятливі тенденції у бюджетній сфері та економіці країни в цілому:

1) критерії бюджетної безпеки ;

2) оптимальні значення індикаторів бюджетної безпеки;

3) порогові значення індикаторів бюджетної безпеки;

4) правильний варіант відсутній.

9. Певний критичний рівень державної заборгованості або ж оптимальне співвідношення між зовнішнім і внутрішнім боргом з урахуванням загальної величини державного боргу і вартості обслуговування його складників

1) боргова безпека у вузькому розумінні;

2) боргова безпека у широкому розумінні;

3) політика управління державним боргом;

4) ваш варіант.

10. Певний критичний рівень консолідованого державного боргу з урахуванням вартості його обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та збереження оптимального співвідношення між ними:

1) боргова безпека у вузькому розумінні;

2) боргова безпека у широкому розумінні;

3) політика управління державним боргом;

4) ваш варіант.

Кейс № 1.

Визначити рівень боргової безпеки України за 3 останні роки, використовуючи такі індикатори:

- Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків;
- Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків до ВВП;
- Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відсотків;
- Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків.

Зробити висновки та запропонувати шляхи підвищення рівня бюджетної безпеки України у перспективних періодах.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВОГО РИНКУ

Мета заняття: набуття теоретичних знань щодо сутності страхового ринку та його ролі у системі фінансової безпеки держави, а також набуття практичних навичок з ідентифікації загроз та оцінювання безпеки страхового ринку.

І. План практичного заняття:

4.1. Поняття страхового ринку та його роль у системі фінансової безпеки держави.

4.2. Загрози фінансовій безпеці страхового ринку.

4.3. Методика оцінювання безпеки страхового ринку в Україні.

ІІ. Питання для обговорення:

- Що розуміють під безпекою страхового ринку?
- Назвіть та охарактеризуйте принципи функціонування страхового ринку.
- Назвіть та охарактеризуйте загрози безпеці страхового ринку.
- Охарактеризуйте фактори впливу на безпеку страхового ринку.
- Охарактеризуйте стихійні та організовані фактори впливу на безпеку страхового ринку.
- Охарактеризуйте первинні та вторинні фактори впливу на безпеку страхового ринку.
- Охарактеризуйте ендогенні й екзогенні фактори впливу на безпеку страхового ринку.
- Охарактеризуйте потенційні та реальні фактори впливу на безпеку страхового ринку.
- Охарактеризуйте методику оцінювання безпеки страхового ринку в Україні.

ІІІ. Тести до заняття № 4:

1. Ефективне функціонування страхового ринку дозволяє забезпечити:

1) стабільний соціально-економічний розвиток країни;

2) захистити діяльність суб'єктів підприємницької діяльності від наявних і потенційних загроз;

3) підвищити добробут населення;

4) всі відповіді вірні.

2. Неефективне функціонування страхового ринку може негативно впливати на:

1) бюджетну безпеку;

2) інвестиційну безпеку;

3) фондову безпеку;

4) боргову безпеку;

5) всі відповіді вірні.

3. Залежно від рівня взаємообумовленості фактори впливу на безпеку страхового ринку поділяють на:

1) ендогенні й екзогенні;

2) первинні та вторинні;

3) стихійні та організовані;

4) поодинокі і системні.

4. За причинами виникнення фактори безпеки страхового ринку можуть бути:

1) ендогенними й екзогенними;

2) первинними та вторинними;

3) стихійними та організованими;

4) поодинокими і системними.

5. За критерієм сформованості фактори впливу на безпеку страхового ринку розмежовують на:

1) ендогенні й екзогенні;

2) первинні та вторинні;

3) стихійні та організовані;

4) потенційні та реальні.

Кейс № 1.

Визначити рівень безпеки страхового сектору економіки України за 3 останні роки, використовуючи такі індикатори:

- Рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП), відсотків;
- Рівень капіталізації лістингових компаній, відсотків ВВП;
- Частка надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій (крім страхування життя), відсотків.

Визначити загрози безпеки страхового сектору економіки України та

запропонувати напрями її підвищення в умовах воєнного часу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5
БЕЗПЕКА ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Мета заняття: набуття теоретичних знань щодо сутності грошово-кредитного ринку та його ролі в економіці й системі ринку капіталів, безпеки банківської діяльності, а також формування у здобувачів вмінь та навичок щодо ідентифікації загроз фінансовій безпеці комерційних банків та оцінки стану фінансової безпеки банківської діяльності.

І. План практичного заняття:

5.1. Поняття грошово-кредитного ринку та його місце в системі ринку капіталу.

5.2. Роль грошово-кредитного ринку в економіці та його вплив на фінансову безпеку держави.

5.3. Безпека банківської системи.

5.4. Загрози фінансовій безпеці комерційних банків.

5.5. Індикатори оцінки стану фінансової безпеки банківської системи і діяльності комерційних банків.

ІІ. Питання для обговорення:

- Що ви розумієте під грошово-кредитним ринком?
- Назвіть та охарактеризуйте функції кредитного ринку.
- В чому полягає роль кредитного ринку в економіці?
- Назвіть та охарактеризуйте роль кредитного ринку у забезпеченні фінансової безпеки держави.
- Що таке безпека банківської системи?
- Хто є учасниками кредитного ринку?
- Які основні показники безпеки банківської системи?
- Назвіть та охарактеризуйте головні загрози безпеці банківської системи.
- Проаналізуйте стан банківської безпеки в Україні.

ІІІ. Тести до заняття № 5:

1. Юридична особа, яка надає різні види фінансових послуг, і винятковим видом діяльності є надання послуг кредитування за рахунок власних і залучених коштів:

1) Фінансово-кредитна установа;
2) Банківська установа;
3) Лізингова компанія;
4) Небанківська фінансово-кредитна установа.

2. Кредит сприяє:

1) економії витрат обігу, і в першу чергу – витрат, пов'язаних з обігом грошей;

2) зменшенню частки непродуктивного капіталу;

3) збільшенню частки непродуктивного капіталу за рахунок продуктивного капіталу, що веде до збільшення обсягу та норми прибутку;

4) всі відповіді вірні.

3. Безпека комерційного банку – це

1) стан захищеності інтересів власників, керівництва і клієнтів банку, матеріальних цінностей та інформаційних ресурсів від внутрішніх та зовнішніх загроз.

2) здатність банку протистояти спробам як прямого несанкціонованого проникнення до приміщень банку зі злочинною метою, так і завдавання шкоди банку з боку конкурентів і кримінальних структур шляхом втручання в банківську діяльність, впливу на банк із метою здійснення фінансових афер і махінацій, "відмивання" брудних грошей.

3) сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкодити досягненням банком статутних цілей; стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує.

4) усі відповіді вірні.

4. Фінансова безпека комерційного банку обумовлена рівнем:

1) підтримання ліквідності та впровадженням фінансових інновацій.

2) збереженням активів.

3) забезпеченням прибутковості.

4) охороною інформації.

5) всі відповіді вірні.

5. На думку фахівців, у разі виникнення проблем, пов’язаних із втратою капіталу, насамперед, слід уникати:

1) неадекватного збільшення капіталу зростання активів.

2) конфлікту інтересів між акціонерами банку.

3) зменшення обсягу капіталу внаслідок виплати надто великих дивідендів чи повернення банком коштів, залучених на умовах субординованого боргу.

4) значного обсягу вкладень в основні засоби.

5) втрат, пов’язаних із потребою створення необхідних резервів під активні операції внаслідок погіршання їх якості.

6) всі відповіді вірні.

6. Курс національної грошової одиниці є важливою ланкою, яка пов'язує

народногосподарський комплекс із глобальною економікою і впливає на стан

1) платіжного балансу, рівень споживчих цін;

2) сукупний попит і пропозицію;

3) міжнародний рух капіталу, дохідну і видаткову частини державного бюджету;

4) всі відповіді вірні.

Кейс №1.

Визначити рівень банківської безпеки сектору України за 3 останні роки, використовуючи такі індикатори:

- Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, відсотків;
- Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, відсотків;
- Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, відсотків;
- Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів;
- Рентабельність активів, відсотків;
- Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відсотків;
- Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, відсотків.

Ідентифікувати основні загрози банківській безпеці України та визначити основні напрями функціонування банківської системи в умовах воєнного часу з метою забезпечення фінансової стабільності.

Кейс №2.

Визначити основні загрози грошово-кредитній безпеці України та розрахувати рівень грошово-кредитної безпеки України за 3 останні роки, використовуючи такі показники:

- Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (М0/М3), відсотків;
- Різниця між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями у звітному періоді, та процентними ставками за депозитами, залученими депозитними установами (крім Національного банку), відсоткових пунктів;
- Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами, наданими депозитними корпораціями (крім Національного банку) в національній валюті, відносно індексу споживчих цін, відсоткових пунктів;
- Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, наданих резидентам;
- Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (скорегований на курсову різницю), відсотків;
- Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд. доларів США.

Розробити стратегічні напрями та тактичні заходи грошово-кредитної політики України на перспективні періоди в умовах воєнного часу з метою забезпечення фінансової стабільності грошово-кредитного сектору економіки України.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ

Мета заняття: набуття теоретичних знань щодо сутності фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та їх ролі в системі економічної безпеки держави, *критеріїв, індикаторів, а також набуття практичних навичок із застосування методичних підходів до оцінки стану безпеки суб'єктів господарювання.*

І. План практичного заняття:

6.1. Поняття та місце фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в системі економічної безпеки держави.

6.2. Фінансова нестабільність підприємств як головна загроза їхній фінансовій безпеці.

6.3. Критерії та індикатори рівня фінансовою безпекою підприємств.

6.4. Механізм управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання.

6.5. Підходи до ідентифікації загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва.

ІІ. Питання для обговорення:

- Що розуміють під фінансовою безпекою підприємств?
- Назвіть та охарактеризуйте компоненти фінансової безпеки підприємства.
- Назвіть та охарактеризуйте фактори фінансової безпеки підприємства.
- Як впливає фінансова нестабільність підприємств на їхню фінансову безпеку?
- Назвіть та охарактеризуйте критерії фінансової безпеки підприємства.
- Назвіть та охарактеризуйте індикатори фінансової безпеки підприємства.
- Які причини можливої фінансової нерівноваги на підприємствах та від чого вони залежать?
- Назвіть та охарактеризуйте ризики, що впливають на фінансову безпеку підприємства.
- Які причини виникнення криз на підприємстві.
- Назвіть етапи політики антикризового управління на підприємстві.
- Охарактеризуйте систему експрес-діагностики банкрутства на підприємстві.
- Що являє собою модель Альтмана?
- Що розуміють під механізмом управління фінансовою безпекою підприємств?

- Назвіть та охарактеризуйте елементи механізму управління фінансовою безпекою підприємств.

- Назвіть характеристики структурних елементів механізму управління фінансовою безпекою підприємства?

- Назвіть та охарактеризуйте фактори, що впливають на формування складових механізму управління фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва.

- Які можна виокремити етапи процесу управління фінансовою безпекою підприємства?

- Які ви знаєте підходи щодо оцінювання фінансової безпеки економічних суб'єктів?

- В чому сутність методу аналізу й обробки сценаріїв?

- В чому сутність методів оптимізації?

- У чому сутність методів експертного оцінювання?

- В чому сутність теоретико-ігрових методів?

- В чому сутність економетричних методів?

- В чому сутність методів формування інтегральних показників?

III. Тести до заняття № 6:

1. Рівень економічної безпеки підприємства не є статичним показником, а включає такі компоненти:

1) наявний рівень економічної незалежності підприємств;
2) рівень економічної ефективності функціонування підприємств;
3) здатність до подальшого розвитку;
4) всі відповіді вірні.

2. Фінансова криза, зумовлена неоптимальною структурою капіталу, характеризується:

1) незбалансованістю вхідних та вихідних грошових потоків та несинхронністю їх формування у часі;
2) використанням значної частки залученого капіталу, що обмежує можливості формування його чистого грошового потоку;
3) високою часткою необоротних активів підприємства, що сповільнює оборотність авансованого капіталу;
4) надмірною часткою реальних інвестиційних проектів, що реалізуються переважно за рахунок позичених фінансових ресурсів.

3. Зазначте, які з чинників відносяться до зовнішніх факторів впливу на фінансову кризу підприємства?

1) дефіцити в організаційній структурі;
2) низький рівень маркетингу та втрата ринків збуту;
3) зменшення купівельної спроможності населення;
4) дефіцити у фінансуванні;
5) немає правильної відповіді.

4. Оперативний механізм фінансової стабілізації здійснюється шляхом:

1) підвищення рентабельності виробництва;

2) забезпечення ефективної політики формування структури капіталу;

3) збільшення обсягу власних фінансових ресурсів;

4) конверсії частки ліквідних активів;

5) вірна відповідь відсутня.

5. Фінансова безпека підприємства визначається такими факторами:

1) рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами, стабільністю і стійкістю фінансового стану підприємства;

2) збалансованістю фінансових потоків та розрахункових відносин;

3) ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності та рівнем контролю за внутрішніми і зовнішніми ризиками;

4) відповіді 1) і 2);

5) всі відповіді вірні.

6. Комплексна оцінка проводиться шляхом підсумовування фактичних значень показників або їх темпів зростання щодо бази порівняння:

1) метод рівня розвитку;

2) метод додавання;

3) метод оцінки середньою геометричною;

4) немає правильної відповіді.

7. ……базується на розрахунку коефіцієнтів для оцінюваних показників, значення коефіцієнтів коливається від 0 до 1.

1) метод рівня розвитку;

2) метод додавання;

3) метод оцінки середньою геометричною;

4) немає правильної відповіді.

8. ……..це таксонометричний метод, що передбачає розрахунок відносного показника рівня розвитку.

1) метод рівня розвитку;

2) метод додавання;

3) метод оцінки середньою геометричною;

4) немає правильної відповіді.

9. Ресурсно-функціональний підхід до визначення рівня фінансової безпеки містить у собі:

1) вимір стану фінансової безпеки на основі оцінки рівня використання фінансових ресурсів за спеціальними критеріями – власні фінансові ресурси та позикові фінансові ресурси;

2) оцінка рівня виконання функцій – забезпечення високої фінансової ефективності діяльності економічного суб'єкта, його фінансової усталеності та

незалежності;

3) оцінка забезпеченості економічного суб'єкта фінансовими ресурсами;

4) усі відповіді вірні.

10. ……. використовують для аналізу багатосторонніх конфліктних ситуацій, тобто ситуацій, коли інтереси учасників конфлікту є протилежними або не збігаються.

1) Методи експертного оцінювання;
2) Економетричне дослідження;
3) Теоретико-ігрові методи;
4) Моделювання економічної безпеки;
5) Метод аналізу й обробки сценаріїв.

Кейс № 1.

На основі фінансової звітності підприємства (на власний вибір) розрахувати рівень його фінансової безпеки за 2 останні роки та визначити основні загрози та домінанти фінансової безпеки суб’єкта господарювання.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна:

1. Стащук О. В. Сучасна парадигма фінансової безпеки акціонерних товариств: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 398 с.
2. Кобля С. О. Економічна безпека підприємства: етимологія та еволюція поняття. URL: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=76365 (дата звернення: 12.07.2018).
3. Дулеба Н. В. Дослідження трансформації поняття «економічна безпека підприємства». URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2387 (дата звернення: 12.07.2018).
4. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України: постанова Верхов. Ради України від 16.01.1997 р. № 3/97-ВР (ред. від 22.07.2003 р. URL: http://pres.in.ua/koncepciya-osnovi-derjavnoyi-politiki-nacionalenoyi-bezpeki-uk.html (дата звернення: 12.07.2018).
5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР: (ред. від 30.09.2016). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 12.07.2018).
6. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 12.07.2018).
7. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/964-15 (дата звернення: 12.07.2018).
8. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). Київ: КНТЕУ, 2004. 759 с.
9. Тема 2. Поняття методології наукових досліджень та її види. Робоча навчальна програма дисципліни «Методологія наукових досліджень». URL: http://elib.lutsk-ntu.com.ua/book/fb/pesp/2012/12-31/page7.html (дата звернення: 12.07.2018).
10. Щерба С. П., Заглада О. А. Філософія. Поняття метода й методології. Щерба С. П., Заглада О. А. Філософія: підручник / за ред. С. П. Щерби. Київ: Кондор, 2011. URL: http://pidruchniki.com/11080803/filosofiya/ponyattya_metoda_metodologiyi (дата звернення: 12.07.2018).
11. Методологія наукової діяльності: навч. посіб. Вид. 2-ге, допов. / Д. В. Чернілевський та ін. ; за ред. проф. Д. В. Чернілевського. Вінниця: Вид-во АМСКП, 2010. 484 с.
12. Пирожков Г. П. Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. Тамбов: Грамота, 2013. № 2, Ч. 2. С. 121–126.
13. Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. З. С. Варналія. Київ: Знання, 2009. 647 с.
14. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія: у 2 т. Київ: УБС НБУ, 2014. Т. 1: Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. 831 с.
15. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та

механізм забезпечення): автореф. дис.. … докт. екон. наук: 08.04.01 / Ін-т екон. прогнозування НАН України. Київ, 2000. 438 с.

16. Єрмошенко М. М. Основні засади підвищення фінансової безпеки держави. Економічна безпека України: проблеми та перспективи (матеріали круглого столу). URL: http://www.niss.gov.ua.htm (дата звернення: 12.07.2018).

17. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: підручник / авт. кол. за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор. Київ: УБС НБУ, 2014. 605 с.

18. Fitch Ratings: site. URL: https://www.fitchratings.com (last accessed:12.07.2018).

19. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: затв. наказом М-ва економіки України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: http://consultant.parus.ua/?doc=08U1H409F0&abz=F2GDT (дата звернення: 12.07.2018).

20. Тамбовцев В. Л. Объекты экономической безопасности России. Вопросы экономики. 1994. № 12. С. 45–54.

21. Головченко О. М. Фінансова безпека держави: сутність, проблеми та механізм забезпечення. Актуальні питання фінансової безпеки держави: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Актуальні питання безпеки фінансової системи держави» (м. Харків, 21 лют. 2014 р.). Харків: ХНУВС, 2014. С. 99–102.

22. Сухоруков А. І. Проблеми фінансової безпеки України. Київ: НІПМБ, 2004. 117с.

23. Козлов С. Банківська система: стан, особливості та взаємозв'язок із фінансовою безпекою // Юридична газета. – 2005. – 10. – с.43-54.

24. Вечканов Г. С. Экономическая безопасность: учебник. Санкт-Петербург: Питер, 2007. 384 с.

25. Геєць В. М. Концепція економічної безпеки України. Економіст. 1998. № 7/9. С. 63–82.

26. Фінансова безпека: навч.-метод. посіб. / Кравчук Н.Я., Колісник О.Я., Мелих О.Ю. – Тернопіль: Вектор, 2010. – 277 с.

27. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 309 с.

28. Фінанси: підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с. № 46. – С. 6–12. 7.

29. Єрмошенко А.М. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхових організацій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами». – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 19 с.

30. Ліпкан В.А. Національна безпека України: Навч. посібник / В.А. Ліпкан. – К.: Кондор. – 2008. – 552 с.

31. Предборський, В. А. Економічна безпека держави: монографія / В. А. Предборський; Київський юрид. ін-т МВС Укр. – К.: Кондор, 2005. – 391 с.

32. Сухоруков, А. І. Фінансова безпека держави: Навч. посіб. / А. І. Сухоруков, О. Д. Ладюк. – К. : Центр навч. літ., 2007. – 189 с.

33. Гапонюк О.І. фінансова безпека держави та шляхи її забезпечення / О.І.

Гапонюк // Вісник Приазовського державного технічного університету. – № 27. – 2014. – С. 81-87.

34. Гринюк, Н. А. Фінансова безпека України: макроекономічний аспект управління / Н. А. Гринюк // Проблеми науки. – 2009. – № 10. – С. 22–228.

35. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів : Навч. посіб. / https://pidru4niki.com/78180/finansi/upravlinnya_finansovoyu_bezpekoyu_ekonomichnih_subyektiv.

36. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України "Про затвердження методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України" від 29.10.2013 № 1277. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text.

Додаткова:

37. Сокол С. Страховий ринок та основні загрози його фінансовій безпеці / С. Сокол, О. Деркач [Електронний ресурс]. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/57387/5/Sokol_strakhovyi_rynok.pdf;jsessionid=A4CB9E88719115276FCC2336539675CD.

38. Даніленкова І. Загрози фінансовій безпеці фондового ринку. URL: http://libfor.com/index.php?newsid=3061 (дата звернення: 06.03.2021).

39. Ревак І. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретични аспект / І. Ревак // Науковий вісник Львівського університету внутрішніх справ. – 2009. – № 2. – С. 1-10.

40. Сухоруков А.І. Проблеми фінансової безпеки України : монографія / А.І. Сухоруков (передмова акад. НАН України С.І. Пирожкова). – К. : НІПМБ, 2004. – 117 с.

41. Кульпінський С. Роль фінансової безпеки України в поглибленні інтеграційних стосунків з європейськими країнами / С. Кульпінський // Фінансова консультація. – 2000. – №5. – С. 34-38.

42. Проказюк О.В. Бюджетна безпека держави: сутність та основні загрози / О.В. Проказюк // Фінансовий простір. – 2016. – № 3 (23). – С. 39-45.

43. Кулінська А.В. Бюджетна безпека як умова досягнення національних соціально-економічних інтересів / А.В. Кулінська // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 4. – С. 29-34.

44. Чуй І.Р. Теоретичні засади дослідження категорії «боргова безпека держави» / І.Р. Чуй, О.В. Мицак // Гроші, фінанси і кредит. – 2016. – № 11. – С. 822-827.

45. Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації / А.І. Даниленко, О.М. Алимов, О.І. Барановський [та ін.]; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К.: Фенікс, 2008. – 467 с.

46. Управління державним боргом : навч. посібник. – за заг. редакцією Прутської О.О. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 216 с,

47. Вахненко Т.П. Державний борг України та його економічні наслідки. – К. : Альтерперс, 2000. – 152 с.

48. Косевцов В.О. Національна безпека України: проблеми та шляхи

реалізації пріоритетних національних інтересів: [монографія] / В.О. Косевцов, І.Ф. Бінько. – К.: Національний ін-т стратегічних досліджень, 1996. – Вип. 1. – 54 с.

49. Томашик Р.Р. Напрями удосконалення управління борговою компонентою економічної безпеки держави в умовах глобалізації світової економічної системи / Р.Р. Томашик // Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: [колективна монографія]: у 2-х т. – Дніпропетровськ: ФОП Дробязко С.І., 2014. – Т. 1. – С. 232–245.

50. Сокол С.В. Страховий ринок та основні загрози його фінансовій безпеці / С.В. Сокол, О.М. Деркач. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/57387/5/Sokol_strakhovyi_rynok.pdf;jsessionid=EA1F345B045CF570D932BD9DC8DFC239.

51. Гладчук О.М. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України / О.М. Гладчук // Ефективна економіка. – 2014. – № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2931.

52. Кириченко О. А. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи / О. А. Кириченко // Актуальні проблеми економіки, 2009. – № 8. – С. 223–232.

53. Горалько О. Фінансова безпека фондового ринку: проблеми та перспективи / О. Горалько // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 1. – С. 8-96.

54. Барановський О.І. Інвестиційна складова фінансової безпеки / О.І. Барановський, М.О. Мороз // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. - 2017. - Вип. 1. - С. 46-59.

55. Приходько В.П. Інвестиційна безпека як важливий чинник подолання фінансово-економічної кризи / В.П. Приходько // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 16. – С. 6-9.

56. Іванюта Т. М., Заїчковський А. О. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

57. Парфентій Л. А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності: монографія / Л. А. Парфентій. – Суми: видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. – 184 с.

58. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия.– К. : Эльга, Ника- Центр, 2004.– 784 с.

59. Черевко О.В. Принципи управління фінансовою безпекою підприємства / О.В. Черевко // Ефективна економіка. – 2014. – № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3303.

60. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.]; – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.

61. Кузенко Т. Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии / Т. Б. Кузенко, В. В. Прохорова, Н. В. Саблина // Бизнес Информ. – 2007. – № 12 (1). – С. 27–29.

62. Погосова М. Ю. Методичний підхід до діагностування рівня фінансової безпеки суб'єкту господарювання // У кн.: «Теоретико-методичне забезпечення

управління фінансовою діяльністю підприємств: монографія» / Л. С. Мартюшева, І. Б. Медведєва, М. Ю. Погосова [та ін.] – Х. : АдвА, 2009 – С. 54 – 66.

63. Андрущак Є. М. Діагностика банкрутства українських підприємств. Фінанси України. 2004. № 9. С. 118 – 124.

64. Занятость. Безработица. Служба занятости. Толковый словарь терминов и понятий / [под. ред. Ю. В. Колесникова]. Москва: Нива России, 1996. 288 с.

65. Основы социального управления: учеб. пособие / [А. Г. Гладышев и др.]; под ред. В. Н. Иванова. Москва: Высш. шк., 2001. 271 с.

66. Кульман А. Экономические механизмы: пер. с фр. / [под общ. ред. Н. И. Хрусталевой]. Москва: Прогресс; Универс, 1993. 192 с.

67. Теория управлення: учебник / [под общ. ред. А. Л. Гапоненко, А. П. Панкрухина]. Москва: Изд. РАГС, 2003. 560 с.

68. Клименко Т. В. Основні елементи механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2011. № 4 (58). С. 340–343.

69. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью. Київ: Ника-центр, Эльга, 2004. 784 с.

70. Картузов Є. П. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 8. С. 172–181.

Навчальне видання

Укладач: Стащук Олена Володимирівна

Управління фінансовою безпекою

Методичні рекомендації до практичних занять
Електронне видання

Друкується у авторській редакції